

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA UOKIK W KRAKOWIE**

RKR-61-23/07/KCH- 6 /07

Kraków, dn. 26 czerwca 2007 r.

DECYZJA Nr RKR - 58/2007

Na podstawie §rt. 23d w związku z §rt. 23a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080 ze zm.) oraz stosownie do §rt. 28 ust. 6 tej ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz.U. Nr 18, poz. 172, ze zm.), w związku z §rt. 131 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331) po przeprowadzeniu – z urzędu – postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów –

stwierdza się, że praktyka stosowaną przez Wyższą Szkołę Ekonomiczną w Bochni, polegająca na stosowaniu we wzorcu *umowy nr ... o warunkach odpłatności za studia* postanowienia o treści:

„Zmiana wysokości wymienionych w ust. 1 opłat może nastąpić nie częściej niż raz w roku akademickim maksymalnie o 5% każda” (par. 11 ust. 2 umowy),

nie narusza zbiorowych interesów konsumentów.

Uzasadnienie

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura Urzędu w Krakowie (dalej „Prezes UOKiK”) przeprowadził postępowanie wyjaśniające mające na celu ustalenie, czy zapisy zawarte we wzorach umów zawieranych ze studentami na podstawie §rt. 160 ust. 3 ustawy z dnia z 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2005 r. nr 164, poz. 1365 ze zm.) i w regulaminach studiów, stosowanych przez Wyższą Szkołę Ekonomiczną w Bochni (dalej też „Uczelnia”), nie stanowią niedozwolonych postanowień umownych określonych przepisami Kodeksu cywilnego oraz czy nie stanowią naruszenia uzasadniającego wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W toku postępowania wyjaśniającego Uczelnia przedłożyła:

- wzór *Umowy o warunkach odpłatności za studia*,
- *Regulamin studiów Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Bochni*,
- *Zarządzenie Nr 1/2004 z dnia 18 listopada 2004r. Kanclerza Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Bochni*,
- *Zarządzenie Nr 1/2005 z dnia 6 stycznia 2005r. Kanclerza Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Bochni*,

- *Zarządzenie Nr 3/2005 z dnia 30 maja 2005r. Kanclerza Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Bochni,*
- *Uchwałę Nr 5/2006 Senatu Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Bochni z dnia 13 lutego 2006r..*

Przeprowadzona analiza przedłożonych dokumentów wykazała, że wzorzec umowy może zawierać zapisy, które mogą stanowić naruszenie $\square$ rt.. 23 a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Uwzględniając powyższe, w dniu 7 lutego 2007 r., postanowieniem Nr RKR-121/2007, zostało wszczęte postępowanie w sprawie stosowania przez Wyższą Szkołę Ekonomiczną w Bochni praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na stosowaniu we wzorcu umowy postanowienia w brzmieniu:

par. 11 ust. 2 umowy „*Zmiana wysokości wymienionych w ust. 1 opłat może nastąpić nie częściej niż raz w roku akademickim maksymalnie o 5% każda*”

co może stanowić naruszenie $\square$ rt. 23 a ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2005 r. nr 244, poz. 2080 ze zm.) – zwanej dalej „ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów”.

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu postępowania – pismem z dnia 19 lutego 2007 r. Uczelnia wyjaśniła, że, w jej ocenie nie doszło do wyłączenia obowiązku doręczenia studentowi zmian zawartej umowy w części dotyczącej wysokości opłat nie został bowiem w umowie zamieszczony żaden zapis wywołujący taki skutek jak choćby zapis „bez konieczności odrębnego powiadomienia o zmianie wysokości opłat” lub „podanie do wiadomości poprzez wywieszenie na tablicy ogłoszeń Dziekanatu lub umieszczenie na stronie internetowej uczelni na skutek powiadomienia o zmianie opłat”.

Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Bochni wyjaśniła, że dla zmiany wysokości opłat, która może być dokonana nie częściej niż jeden raz w roku wprowadzony został wymóg określenia jej zarządzeniem kanclerza uczelni podawanym do wiadomości studentów z 30 dniowym wyprzedzeniem przed rozpoczęciem roku akademickiego. Ustalenie tak długiego terminu daje uczelni czas na indywidualne pisemne powiadomienie studentów o nowej wysokości opłat za studia, a studentowi z kolei umożliwia skorzystanie z przewidzianego w $\S$ 15 ust. 2 prawa do rozwiązania umowy za 14 dniowym uprzedzeniem jeszcze przed rozpoczęciem roku akademickiego.

Prezes UOKiK ustalił, co następuje:

Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Bochni jest uczelnią niepubliczną, wpisaną do Rejestru uczelni niepublicznych i związku uczelni niepublicznych, prowadzonego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nr 47. Uczelnia działa na podstawie ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. 2005 nr 164 poz.1365) i przepisów wykonawczych oraz statutu zatwierdzonego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Jednym z podstawowych zadań uczelni jest kształcenie studentów w celu ich przygotowania do pracy zawodowej. Kształcenie odbywa się odpłatnie w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych.

Zgodnie z $\square$ rt. 160 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym, organizacje i tok studiów oraz związane z nimi prawa i obowiązki studenta określa regulamin studiów.

Natomiast, zgodnie z ust. 3 tego przepisu, warunki odpłatności za studia określa umowa zawarta między uczelnią a studentem w formie pisemnej.

Stosowany przez Uczelnię wzorzec umowy o warunkach odpłatności za studia jest wzorcem umownym w rozumieniu §rt. 384 k.c., którego postanowienia są bezpośrednio stosowane w umowach, jakie Uczelnia zawiera ze studentami. Odpłatne świadczenie usług edukacyjnych ma charakter umowy, do której stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia, zgodnie z §rt. 750 k.c. Umowa ta jest umową wzajemną, w której świadczeniem głównym są usługi edukacyjne, za które konsument uiszcza opłaty. Występują w niej zatem dwie strony: Uczelnia i student.

Studenci, z którymi Uczelnia zawiera umowy o odpłatne świadczenie usług edukacyjnych, są konsumentami w rozumieniu §rt. 22¹ Kodeksu cywilnego, tj. osobami fizycznymi dokonującymi czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z ich działalnością zawodową lub gospodarczą.

Natomiast Uczelnia jest traktowana jako przedsiębiorca w rozumieniu §rt. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, tj. podmiot świadczący odpłatnie usługi edukacyjne, którego działalność ma charakter gospodarczy. Stanowisko to potwierdza również orzecznictwo Sądu Najwyższego (wyrok SN z 7.04.2004 r. sygn. akt III SK 22/2004) oraz orzecznictwo Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (wyrok z 28.09.2005 r. sygn. akt XVII AmC 18/05; wyrok z 12.12.2005 r. sygn. akt XVII AmC 80/2004).

W świetle §rt. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (są to tzw. niedozwolone postanowienia umowne). Jak stanowi § 3 tego przepisu, nie uzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu; w szczególności odnosi się to do postanowień umowy przyjętych ze wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

Mając powyższe na uwadze, Prezes UOKiK zważył, co następuje:

Na wstępie należy zwrócić uwagę, iż w dniu 21 kwietnia 2007 r. weszła w życie *ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331)*. Stosownie do §rt. 131 ust. 1 tej ustawy – do postępowań wszczętych na podstawie dotychczas obowiązującej ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów i niezakończonych do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. stosuje się przepisy ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. Biorąc zatem pod uwagę, iż przedmiotowe postępowanie zostało wszczęte na podstawie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. i nie zostało zakończone – w niniejszej sprawie zastosowane zostały przepisy ustawy dotychczasowej.

Treść §rt. 1 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów wskazuje, że jej przepisy mają zastosowanie wyłącznie do ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów, podejmowanej w interesie publicznym. Zatem warunkiem koniecznym do uruchomienia instrumentów określonych w tej ustawie jest zaistnienie takiego stanu faktycznego, w którym działania przedsiębiorców naruszają jej przepisy i jednocześnie stanowią zagrożenie dla interesu publicznego bądź też naruszają ten interes.

Niniejsze postępowanie dotyczy stosowanego przez Uczelnię wzorca umownego. Wzorzec ten ma zastosowanie przy zawieraniu – wymaganych prawem – umów ze studentami. Dotyczy on zatem obecnych i wszystkich potencjalnych studentów Szkoły, co

oznacza, że może mieć zastosowanie do nieokreślonego z góry kręgu adresatów. Zatem, niniejsze postępowanie prowadzone było w interesie publicznym.

Art. 23a ust. 1 zd. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stanowi, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Zgodnie z ust. 2 tego przepisu, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone, o których mowa w §rt. 479⁴⁵ k.p.c., naruszenie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwą lub wprowadzającą w błąd reklamę i inne czyny nieuczciwej konkurencji godzące w zbiorowe interesy konsumentów.

Art. 23a ust. 2 precyzuje zatem klauzulę generalną zawartą w ust. 1, poprzez egzemplifikację najczęściej występujących form zjawiskowych praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Aby było możliwe stwierdzenie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, niezbędne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek, tj.:

- działania przedsiębiorcy muszą nosić znamiona bezprawności,
- działania te muszą naruszać zbiorowe interesy konsumentów.

Przesłanka bezprawności

Pojęcie bezprawności nie jest pojęciem prawnie zdefiniowanym. Należy zatem przyjąć, zgodnie z jego literalnym brzmieniem, że „działanie bezprawne” to zachowanie sprzeczne z nakazem lub zakazem zawartym w ustawie, rozporządzeniu wydanym na podstawie i dla wykonania ustawy, umową międzynarodową mającą bezpośrednie zastosowanie w stosunkach wewnętrznych oraz z zasadami współżycia społecznego. Bezprawność jest czynnikiem o charakterze obiektywnym, tj. niezależnym od wystąpienia szkody czy też zamiaru po stronie przedsiębiorcy dopuszczającego się działań bezprawnych.

Zakwestionowane działania Uczelni w niniejszej sprawie polegają na posługiwaniu się w stosunku do konsumentów – studentów – zapisami we wzorcu umowy, których treść jest tożsama z treścią postanowień uznanych przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone i które zostały wpisane do Rejestru niedozwolonych klauzul umownych.

Zgodnie z §rt. 479⁴² k.p.c. Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w razie uwzględnienia powództwa o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w sentencji wyroku przytacza treść postanowień wzorca uznanych za niedozwolone i zakazuje ich stosowania. Z brzmienia §rt.479⁴³ k.p.c. wynika również, że wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w §rt.479⁴⁵§2 k.p.c.

Kwestia rozszerzonej prawomocności wyroku SOKiK na podstawie którego dokonany jest wpis postanowienia do rejestru, o którym mowa w §rt.479⁴⁵ k.p.c. została rozstrzygnięta w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006r. w sprawie o sygn. akt. III SZP 3/06. W uzasadnieniu tego wyroku wskazano, że orzeczenie sądu w danej sprawie ma skutek również wobec osób trzecich, tj. zakaz stosowania klauzuli wpisanej do Rejestru dotyczy wszystkich przedsiębiorców, a nie tylko tych, których dotyczył wyrok Sądu

Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Przy czym, jak podniósł Sąd, zakazane jest wykorzystywanie nie tylko klauzuli w identycznym brzmieniu, ale także klauzuli o zbliżonej treści, która wywołuje takie same skutki, jak klauzula już wpisana.

W przedmiotowej sprawie bezspornym jest, że Uczelnia, w zakresie odpłatnego kształcenia jest przedsiębiorcą i że stosuje we wzorcu umowy zawieranej ze studentami następujące postanowienie:

„Zmiana wysokości wymienionych w ust. 1 opłat może nastąpić nie częściej niż raz w roku akademickim maksymalnie o 5% każda” (§ 11 ust. 2 umowy).

Zatem, w celu udowodnienia bezprawności działań Uczelni należy wykazać, że ww. zapis jest tożsamy z zapisami umieszczonymi w Rejestrze postanowień umownych uznanych za niedozwolone.

Wynik przeprowadzonego postępowania wskazuje jednak, iż kwestionowane postanowienie nie może być uznane za tożsame z żadnym z postanowień wpisanych do Rejestru. Dokładnie bowiem precyzuje kiedy i o ile może wrosnąć opłata za studia, dzięki czemu student podejmujący naukę w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Bochni jest w stanie skalkulować opłatę za cały okres nauki. Tymczasem postanowienia wpisane do Rejestru, które mogłyby być zbieżne z ww. postanowieniem, dotyczą przypadków, gdy przewidziano zmiany w wysokości czesnego, lecz nie określono ich wysokości, jak i częstotliwości. Są to m.in. następujące postanowienia:

- Klauzula wpisana do Rejestru w dniu 3 kwietnia 2006 r. pod nr 643: *„Wysokość czesnego może ulegać zmianom w zależności od inflacji i aktualnych kosztów kształcenia”*.
- Klauzula wpisana do Rejestru w dniu 3 kwietnia 2006r. pod nr 624: *„Uczelnia zastrzega sobie prawo dokonywania zmian wysokości opłat”*.
- Klauzula wpisana do Rejestru w dniu 3 stycznia 2006r. pod nr 613: *„Uczelnia zastrzega sobie prawo do zmiany wysokości czesnego po uchwaleniu zmian przez Senat, zgodnie ze statutem Wyższej Szkoły Zarządzania w Słupsku”*.

Z powyższego wynika zatem, że postanowienie stosowane przez Wyższą Szkołę Ekonomiczną w Bochni różni się w swej istocie od postanowień wpisanych do Rejestru.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 zdanie drugie Kodeksu cywilnego za niedozwolone postanowienia umowne nie uznaje się postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Skoro postanowienie określające wynagrodzenie za usługę kształcenia w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Bochni zostało sformułowane w sposób jednoznaczny, to nie może ono być uznane za niedozwolone postanowienie umowne.

Brak klauzul wpisanych do Rejestru, które byłyby tożsame z kwestionowanym w niniejszej sprawie postanowieniem, nie pozwala na stwierdzenie, że została spełniona przesłanka bezprawności kwalifikująca uznanie danej praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Przesłanka naruszenia zbiorowych interesów konsumentów

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie definiuje pojęcia zbiorowego interesu konsumentów, stwierdzając jedynie w art. 23a ust. 1 zd. 2, że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. W świetle art. 1 ust. 1 ustawy – powołanego na wstępie uzasadnienia prawnego niniejszej decyzji – należy przyjąć, że ze zbiorowymi

interesami konsumentów mamy do czynienia wówczas, gdy działania przedsiębiorcy są powszechne i mogą dotknąć każdego potencjalnego konsumenta będącego kontrahentem przedsiębiorcy.

W orzecznictwie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów utrwalił się pogląd, iż naruszenie interesu publicznoprawnego ma miejsce wówczas, gdy skutkami działań sprzecznych z przepisami prawa antymonopolowego dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, względnie, gdy działania te wywołują na rynku inne niekorzystne zjawiska (wyrok SA z 24.01.1991 r., XV Amr 8/90; 4.07.2001 r. XVII Ama 108/00; 23.20.2002 r. XVII Ama 133/2001).

Stanowisko to potwierdzone zostało również w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 września 2003 r. (sygn. akt: I CKN 504/01) stwierdził, iż: „*nie jest zasadne uznawanie, że postępowanie z tytułu naruszenia ustawy antymonopolowej można wszczynać tylko wtedy, gdy zagrożone są interesy wielu odbiorców, a nie jest to możliwe w sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest tylko jeden konsument. Wydawane orzeczenie ma bowiem wymiar znacznie szerszy, pełni także funkcję prewencyjną, służy bowiem ochronie także nieograniczonej liczby potencjalnych konsumentów*”.

Stosowany przez Uczelnię wzorec umowy wykorzystywany jest przy zawieraniu umów ze studentami. Stroną takiej umowy są zarówno wszyscy aktualni studenci Uczelni, jak i wszyscy przyszli (potencjalni). Zatem krąg adresatów takiego wzorca nie jest z góry określony, a sama umowa zawierana ze studentami nie jest z nimi negocjowana. Zatem ewentualne bezprawne działania Uczelni mogłyby naruszać zbiorowe interesy konsumentów.

Wobec tego jednak, że w rozważanej sprawie działania Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Bochni nie są działaniami bezprawnymi, to tym samym nie naruszają one zbiorowych interesów konsumentów. Zatem i ta przesłanka nie została spełniona.

Zgodnie z § 23d ustawy o ochronie (...), jeżeli nie zachodzą okoliczności określone w § 23a, Prezes Urzędu wydaje decyzję, w której stwierdza, że dana praktyka nie narusza zbiorowych interesów konsumentów.

Mając powyższe na uwadze, postanowiono, jak w sentencji.

Stosownie do treści § 78 ust. 1 ustawy o ochronie (...) w związku z § 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje stronie odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury UOKiK w Krakowie – 31 – 011 Kraków, Pl. Szczepański 5.

Z upoważnienia Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Zastępca Dyrektora Delegatury
Leszek Piekarczyk

Otrzymuje:

1. Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Bochni
ul. Trudna 1
32 – 700 Bochnia
2. RKR a/a.